

lukáš vavrečka

meziměsta

**P
R
O
S
T
O
R**

**P R
O S T
O R**

Lukáš Vavrečka

**P R
O S T
O R**

Lukáš Vavrečka
Meziměsta

Praha, 2024

**P R
O S T
O R**

Knihu finančně podpořilo Ministerstvo kultury ČR

MINISTERSTVO
KULTURY

Vznik rukopisu podpořilo České literární centrum,
sekce Moravské zemské knihovny v Brně,
v rámci autorského stipendijního programu 2021.

© Lukáš Vavrečka 2024

© PROSTOR 2024

ISBN 978-80-7260-614-6

Město vypráví mnoho příběhů. A že se některé z nich nestaly, ještě neznamená, že nejsou skutečné.

Prolog

Jsi tam někde, Ámosi?

V tom malém bytě, který jsem nám vymyslel?

Červnové patro už se otevírá. Za očima klinkají zvony a dvorky se srovnávají s časem, protože ten už se rozběhl. Staré se nechává prorůstat novým. Jako když do pouličních luceren zavádějí dráty.

Zem chladí a zimolezy se zvolna dávají do pohybu. Nad nočními květy létají rozliční zástupci zmizů. Třepetají křídly, jsou tady, jsou teď. Nejsou. Jsou teď a tamhle. Nejsou.

Nad střechami a prampouchy se převalují mračna. Čas ještě nenašel to správné tempo, ale hledá ho, hledá.

Dláždění duní jako dobře odlitý zvon. Potom řinčí jako prasklé struny. Je z papíru, je ze dřeva, je z kamene. Konečně je z kamene!

Zdá se, že všechno je připraveno. Je cítit napětí, vlhko a chlad.

Jsi tam někde, Ámosi? Za okny s otisky prstů a čel? Za oprýskanými rámy a šupinkami akrylu?

Nebude to dlouho trvat a přijdu tam za tebou.

Už jenom chvíli a budu ti vyprávět.

O tom, jak břechťan pomalu stoupal po nažloutlé zdi. O tom, jak jeho pohyb nikdo neviděl, protože se odehrával v čase břechťanu. O Jakubovi, který procházel ulicí v čase člověka – a myslel na jednu slečnu.

Jak stál pod jejími okny a uvažoval, jestli je tam

sama. A jak nakonec vyšel až do patra a škvírou ve dveřích zahlédl úplně jinou dívku. Ležela tam, tiše a nehnutě. Poklekl k ní a stiskl jí ruku.

Hodiny se nezastavily. Ona se nepohnula. Nad ní on, nalevo převrácená židle a stůl s květinami ve váze. Ležela na zemi a hleděla na jeho podrážky. Na rty jí sedal jemný prach.

O tom všem ti hodlám povědět, ale ze všeho nejdřív bych ti měl říct něco o Viktorovi. Protože jím to pro nás všechno začalo.

Kapitola první

Ted' a tady

Viktor

Na konci ledna se Viktor definitivně rozhádal se svým románem. Ano, rozhádal.

Ze všeho, co bývalo jeho radostí i živobytím, se teď stávalo cosi pracného. Jeho postavy ztrácely svou životnost. Někam sice chodily, cosi říkaly, obyčejně to, co chtěl, aby zaznělo – ale kam se poděly jejich touhy, jejich potřeby?

Viktor ty prázdné schránky ještě týden dva přesuoval sem a tam, než s tou zatracenou knihou konečně seknul.

V Liberci i všude jinde se už od podzimu zavíralo. Uzavíral se rok. Předčasně. Uzavíraly se možnosti. Po tuctech. Zavíraly se krámy a všichni na ulicích už zase ztráceli tváře. Stejně jako Viktorovy románové postavy.

Byl duben jednadvacátého roku jednadvacátého století a Lena se balila na cestu do Liberce. Babička nebyla tak těžký případ, aby si ji nechali v nemocnici. Ale ne zase tak lehký, aby vyšla do schodů.

Až se Lena vrátí, bude všechno jinak.

Ty, Ámosi, sis prohlížel jízdni řády. Bylo ti šest let. Studoval jsi linky hromadné dopravy a bezděky vydával dávivé hrdelní zvuky. Jako když se v krku vzpříčí kost. Tvoje máma ti sáhla na rameno, protože se chtěla rozloučit.

Odtáhl ses.

Dřepla si k tobě a zkusila tě obejmout. Nejdřív jsi byl samý loket, ale nakonec ses přivinul a obkročmo se usadil na jejím stehně. Drželi jste se nezvykle dlouho. To ona tě držela. Ty sis hrál s rukama za jejími zády.

Když vstala, zůstal jí nad kolenem vlhký obtisk.

Řekl jsi: „Ahoj, mami.“

„Ahoj,“ odpověděla.

„Pá pá,“ mával jsi, ruku vytrčenou vpřed, otáčel jsi dlaní sem a tam, mezi nohama rostoucí flek.

„Pá pá,“ opakovala Lena, protože tak se to musí. Opakovat. Vždycky opakovat.

„Pá pá,“ zdravil jsi dál a mával.

Hlavně žádný záchvat.

Lena se sunula ze zorného pole, ale třepetavá ruka ještě zůstávala ve dveřním rámu. A pak zmizela i ta.

Osaměl jsi.

I Viktor osaměl.

Stalo se vám, že jste se ocitli zavření v jednom bytě. Byla právě polovina dubna, půl sedmé večer. Dvě a půl hodiny do zákazu vycházení.

Viktor potřeboval psát, ale ještě předtím musel udělat spoustu věcí. Posbírat oblečení, dohlédnout, aby sis vyčistil zuby, dohlédnout, aby ses převlékl do pyžama. Vybrat správnou hračku. Donést vodu v hrníčku s krtkem. Počkat, až usneš, a být připravený, až se s křikem vzbudíš.

Hlavu měl plnou pravidel. Tvých pravidel. A ještě dalších, která tu byla od toho, aby to s Lenou nedělali

horší. Přitom každou volnou chvíli přemýšlel nad tím, že to přece musí jít jinak.

Tolikrát už to Leně řekl. Probírali to spolu každý měsíc, někdy každý týden, nebo dokonce večer, ale nikam to nevedlo. A tak časem na Viktorovy stížnosti přestala reagovat. Rezignovala na hledání cesty, která by byla pro všechny schůdná, a už vůbec nehodlala vést řeči typu „V normální rodině by...“

Ty dny po Lenině odjezdu jste naráželi jeden do druhého, zakopávali jste o sebe, brali jste si prostor. Nechci tě unavovat vším, co se odehrálo, sám jsi to zažil a možná, že to bude důležité později.

Naštěstí se ve Viktorově hlavě brzy zrodil plán.

Když usínal, zdálo se mu, že s tebou zůstal úplně sám – v jiném bytě. Nebyl to noční sen, ještě ne. Bylo to přání v polospánku.

Někde v té jedné dvou minutách se zrodil malinký byt ve třetím poschodí. Obyčejný. S vymyšlenou květinou a suchou včelou v okně. Místo, kam by vás oba mohl vzít.

Ze všeho nejdřív se ale potřeboval rozepsat. Rozmluvit to, co v něm dřív mluvilo. Cítil, jak se to ústí, kterým k němu proudilo vyprávění, potáhlo ošklivou, páchnoucí mázdrou. A věděl, že existuje jenom jedno spolehlivé řešení. Vyvinout dostatečný tlak a nechat slova, aby si sama proklestila cestu.

Křeč povolí, cesta se uvolní a bude to zase jako dřív. Stačilo jenom chrlit slova a doufat, že jich bude dost. Po chvíli vstát, z kohoutku si natočit vodu a napít se.

Zdálo se, jako by s sebou voda přinášela další slova. Jako by ty věty ani nepřicházely od něj, ale připlouvaly za ním z nějaké jiné vrstvy.

Dříve, v dobách, kdy mu psaní šlo, míval často dojem, že to ani není on, kdo vypráví, ale něco za ním. Jako kdyby on sám jenom objevoval příběhy, které už existovaly. Jako kdyby tu nakonec byl jenom od toho, aby nacházel poztrácené souvislosti, prohledával zákoutí, hledal zapomenuté detaily něčeho, co býval spojitý svět.

A onoho významného večera v půli dubna měl ten pocit konečně znovu. Cítil, že v zemi za očima už zaklínaly zvony.

Osamělé dvorky se srovnávaly s časem.

Ten se totiž rozběhl, i když ještě ne tím správným tempem. Kolem to vonělo mechem, nad nočními květy poletoval zmiz a Viktor cítil...

Viktor... Ale ne.

Takhle ne. Tohle je přece náš příběh. Je načase být upřímný a přiznat se. Ke všemu. Přijmout zodpovědnost za to dobré i za to, co se nepovedlo. Neschovávat se za maskou ani za jménem.

Máme s Viktorem stejné vzpomínky. Je to on, kdo píše, ale jsem to já, kdo vypráví. Od chvíle, kdy si vymyslel ten malý byt a poslal mě tam za tebou, jsme... Co jsme? Nejspíš je tohle jedna z věcí, na které teprve budeme muset přijít.

Teď se ale ptám: Jsi tu se mnou? Víím, jsme teprve na začátku, ani si nejsem jistý, jestli Viktor píše další

román nebo jenom povídku, ale... Zatím nám stvořil tenhle dům, jeho dvůr a taky byt. A dal ti, Ámosi, tvé jméno. Umístil nás do svého vyprávění, protože jinak by ti tohle všechno říct nesvedl.

Útočiště

Konečně jsme tu oba.

V tom malém bytě, kam celé dopoledne svítí oranžové slunce. Nátěr na okenicích praská a loupe se. V oknech je jen po tabulce skla, takže až se ochladí, bude nám zima.

Mrzí mě, že sis s sebou nestihl vzít víc, než co se ti vešlo do kapes. Jinak to ale nešlo. Poslední roky nebyly dobré ani pro jednoho z nás. A poslední měsíce, ty už vůbec ne.

Nenudím tě?

Když jsme ještě s Lenou, tvojí mámou, spolu byli teprve krátce, zašli jsme v podvečer do jednoho brněnského baru. Mladý číšník, dost možná brigádník, si zapsal naši objednávku. Pak se zarazil – na ten okamžik se pamatuju přesně –, sklonil se nad námi a řekl: „Budete mít krásné děti.“

Když odcházel, dívali jsme se za ním, dojati láskou, která nás pohltila. A pak jsme se podívali na sebe – a mysleli si, že musí mít pravdu, že přece jinak to ani dopadnout nemůže. A o nějakých pět měsíců později jsme, Ámosi, zjistili, že Lena čeká tebe.

Nedíváš se na mě, protože ty se nikdy na nikoho nedíváš. Ale tvoje tvář je krásná, jako jsou krásné tváře na obrazech viktoriánských mistrů, kde lidé zdánlivě hledí do dálky, zatímco jsou zcela pohrouženi do sebe.

Do světa, který v sobě objevili během zvláštní vteřiny poznání.

Bývala taková představa umělců? Že krásné je to, co není v kontaktu se světem, jak ho známe?

Nejspíš jsme měli oba, já i Lena, tušit mnohem dřív, odkud se ta tvá krása bere. Ale jak se dny střídají rychleji a rychleji a jak náznaky přicházejí zvolna, jen těžko se hledá chvíle, kdy by si kdokoliv mohl říct: Teď! Teď je načase všechno přehodnotit.

Nedíváš se na mě. Místo toho cestuješ prstem po dece, kterou jsem zakryl válendu, aby se z ní nepráškilo. Vypadáš pokojně, jako by ti nic nescházelo. Nikam neodcházíš, nechce se ti křičet. Neškrábeš ani nekopeš kolem sebe. Možná že na tuhle chvíli jsme čekali oba.

Věš, že udělám, co budu moct, aby nám bylo líp. Už proto ti ale musím říct všechno. A kdovíproč cítím, že tady můžu. Že tady mě uslyšíš a porozumíš mi. Protože tady jsi Ámos a my nic víc než tenhle pokoj nemáme.

S Lenou – budu jí říkat Lena, protože jako Lenu jsem ji poznal dřív, než se stala tvou mámou –, s tou se už o spoustě věcech bavit nemůžeme.

Nechci říct, že už se nemáme rádi. Jenom v sobě po těch letech těžko vidíme někoho jiného než druhého z rodičů. Protože těmi většinu času jsme. Jeden rodič, který musí pracovat, který o tebe pečuje, který se snaží dělat věci správně. A druhý rodič, který dělá úplně to samé. A když večer usneš, v tom čase, než se probudíš vlastním křikem, jsme pořád jenom rodiče,

kteří si unaveně sdělují, co toho dne zkusili, co zjistili, co fungovalo, a co ne.

Někdy ale nefunguje nic. A je potřeba to vydržet, jenomže nikdo z nás neví, jak dlouho.

Říkám ti to, abys chápal, že i já vím, kolik jsme udělali chyb, dokud jsme si mysleli, že je co napravit. A že nám trvalo ostudně dlouho si uvědomit, kdy cesta nevede.

Do toho se loni v únoru začalo mluvit o té epidemii. Paní na recepci hotelu, kde jsem se ubytoval po besedě se čtenáři, ukázala na můj kufr a ptala se mě, jestli jsem náhodou nepřiletěl z Číny. Nechápal jsem. Nikdy jsem moc nesledoval zprávy ani jsem neposlouchal rádio. Byl jsem přesvědčený, že to důležité se ke mně donese tak jako tak.

A v tu chvíli mi vůbec nedocházelo, že to podstatné se ke mně právě dostává. Paní se zasmála a řekla mi, že prý se šíří takový virus či co. Lidé začínají skupovat potraviny a dezinfekce a toaletní papír. Přišlo mi to přehnané.

Pak mi volal otec. Že si máme udělat zásoby. Zastihl mě ve vaně, tak jsem mu slíbil, že něco v tom smyslu podniknu. On na to, ať si dám pozor, ať neriskuju.

A pak už to šlo ráz na ráz. Panika, obavy, různá opatření.

Zrušili kulturní akce. Něco jsme měli našetřeno, ale ne dost. Ne na tak dlouho. Zavřeli obchody, takže prodej knih se povážlivě propadl. Protože kdo by teď potřeboval knihy?

Mezi červnem a koncem srpna se sice udělalo líp, ale pak to bylo ještě horší než předtím. A my doma uvízli nanovo.

Měl jsem tou dobou rozepsaný román – několik prvních kapitol. Zbytek představovaly poznámky a útržky toho, co mě tu a tam napadalo. Ale jak jsme zůstali doma, všechno ztratilo tvar. A postavy Jakuba i té nebohé dívky, kterou objevil mrtvou na koberci v jednom bytě, přišly nejdřív o vůli a pak i o tváře.

Nakonec jsem musel najít obličej skutečných lidí na internetu. Ti, které jsme potkávali na ulicích nebo v obchodech, si je v obavách zakrývali.

Hledal jsem tváře a tiskl je, vystříhoval a magnety je přidával jednu za druhou na dveře naší lednice. Tohle by mohl být Jakub, takhle by mohla vypadat Klára, kterou našel, a takhle Tereza, na kterou si myslel.

Ale nebylo to nic platné. Ztrácel jsem povědomí o tom, jak mají mluvit, co mají dělat. Každý den jsem si sedl a pokoušel se psát. Ale nakonec jsem to vzdal.

Letos na konci ledna jsem se se svým románem definitivně rozhádal. A mezi mnou a postavami zavládl tichá domácnost. Když jsem zachytil Jakubův pohled na černobílé fotografii, nepříjemně ve mně hrklo.

Dostavil se pocit selhání a lítosti.

Zhruba tehdy jsme se s Lenou stali doslova pouhými rodiči. Udržovacími stroji. Navíc jsme se museli střídát. Teď pracuje ona, teď já. Nechci domýšlet, jakým způsobem se s podobnou situací museli vyrovnat ti, kteří nemají toho druhého. Nebo ti, co se doma

starají o tvé spolužáky – kteří na tom leckdy nejsou zdaleka tak dobře jako ty.

Během jara se prohloubily tvoje záchvaty.

Ze spaní už jsi křičel každou noc.

A já často křičel na tebe.

A pak onemocněla babička a tvoje máma se za ní rozhodla odjet. Nevychítal jsem jí to. Zkrátka musela. Zároveň dobře věděla, že to, co nechává doma, je časovaná bomba.

Když jsem se vrátil do bytu, nemluvili jsme spolu. Oba jsme cítili, že se něco děje. Z vedlejšího pokoje hrála televize. Osprchoval jsem tě a donesl ti čisté tričko a tepláky. Sedl sis s nimi na pohovku, křeslo bylo obsazené.

Šel jsem chystat večeři. Ale když se dveře lednice zavřely, nestačil jsem uhnout pohledem a znovu mě to zabolelo – jako zalomená tříska. Jakub, nechal jsem ho tam. Nechal jsem ho napospas. Ani příčina Kláříny smrti nebyla o nic jasnější.

Ta zatracená kniha! Přitom jsem si ještě před půl rokem říkal, že tobě by se jednou mohla líbit. Až tě bude bavit číst, až třeba stejně jako já najdeš zalíbení v příbězích s tajemstvím. Protože taková byla většina knih, díky kterým jsme s rozpočtem jakž takž vyšli.

Zbyli jsme si sami, Ámosi. My a ty fotky na lednici.

Ty to sice nevíš, ale bál jsem se. Bál jsem se jako tehdy, když byla Lena ještě těhotná a scházela po strmých schodech, celá malátná a otupělá. Nebo jako

tehdy, když tě rodila, hodiny a hodiny, zesláblá a šedivá bolestí. Báł jsem se, že to nedopadne dobře.

Proto jsme teď spolu tady. Proto ti to všechno vykládám.

Protože jsem nevěděl, jak dál.

Nevšiml jsem si, kdy jsi vstal. Ani kde jsi našel papír a tužku. Přiložil jsi arch na stěnu, obkreslil stín střapaté rostliny v okně a obrázek jsi mi donesl.

Teď na skříň stavíš plastové figurky. Ty jediné se ti vešly do kapes. Rovnáš je podle velikosti. Nakonec přeběhneš ke mně a skočíš na deku. Lokty se opřeš o parapet.

Jsme teď a tady. Zatímco Viktor je s tebou u vás doma.

Píše, když může, když mu stačí síly.

My se díváme z oken, pokrytých prachem a otisky nosů.

Snažíme se dohlédnout co nejdál, ale je to těžké, protože všechno tam venku je potřeba si představovat. Stačí ale dát ty představy do slov a zhmotňují se věci, lidé, střechy, komíny, vikýře, plechové okapy a taky vůně palačinek a šumění břecřtanu porůstajícího fasády.

Vidíš všechna ta slova, Ámosi? Vidíš je?

Neříkáš nic.

Ulicí jede na dřevěném voze nějaké alegorické osazenstvo. Na hlavách mají nasazené okaté, polstrované hlavy zvířat.

Město z kostek

Poskočíš a z válendy se zapráší.

Do ruky bereš jednu z malých figurek – tu, které říkáš Lišec – a ve mně se cosi zadrhne. Jako bych na něco zapomněl. Na něco, nebo na někoho.

Znovu vyhlédnu z okna.

Město pod námi se rychle zaplňuje. A tam, kde ještě nic není, to vypadá jako na místech, kam oči nedohlédnou. Žádná tma, žádné světlo. Nic.

Poskakuješ po válendě, jsi dychtivý a já pořád ještě ničemu nerozumím. Bereš mě za ruku a cloumáš mi s ní nahoru a dolů. Nakonec seskočíš, táhneš mě ke dveřím a ze dveří do chodby. Ani jsem nevěděl, že tu nějaká je.

„Co se děje? Kam chceš jít?“

Poprvé mě zarazí, že nic neříkáš. Jako by si Viktor nebyl jistý, co přesně bys měl vlastně říkat. Nebo jako by ani nechtěl, abys promluvil. Ale co já můžu vědět o tom, co si Viktor myslí. Nechávám se táhnout. Po schodech dolů a k odpočívadlu.

Zastavíš se.

Na okamžik přiložíš nos na okno vedoucí do ulice. Tam dole mezi hemžícími se maskami stojí tvůj Lišec. Jen o málo větší než ty. Má plyšovou liščí hlavu a dětskou dlaň. Mává nám na pozdrav.

Klopýtáme. Přes dřevěné pavlače, chodbami a do dvora a znovu po schodech a za vrata.

Rozhlížíš se.

Teprve teď mi dochází, že nejenom lidé na káře tažené oslíkem mají na hlavách masky. Mají je všichni na ulici.

Jsi zmatený, protože nikde nevidíš svého kamaráda. Mrzí mě to, Ámosi, mrzí mě, že na nás Lišec nepočkal. Ty se ale rychle otřepeš a vydáš se vpřed. Jen tak tak, že udržím tvou ruku. Lidé se po nás ohlížejí.

Dlažba je tu celá dřevěná, sestavená z velkých barevných kostek. Mezi čtverci a obdélníky udusaný prach. A kdo ví, možná že jsou z těch kostek vystavěny i celé domy. V místě, kde na rohu opadala omítka, jsem je jasně zahlédl. Každopádně je poznávám. Přesně takové jsme ti s Lenou před lety pořídili. Věž ze dvou kostek, pamatuješ? Ne, to ty pamatovat nemůžeš. To pro nás byla tahle meta jedním z prvních strašáků – a taky prvních varování. Viktor si určitě doteď živě pamatuje, jak jsi z těch kostek odmítal stavět. To proto z nich navrhl celé město?

Před námi stojí krám s otevřeným průčelím a v něm dobře stavěná dáma ve splývavých šatech. Na krku má nasazenou hlavu plyšového medvěda. Ne. Není to medvěd, teď to vidím, je to prase. S dlouhými řasami ze šňůrek omotaných drátkem a šterbinkami pro oči.

Vedle ní pultík s prospekty a popsaná tabule. Chvilu na ni mžourám, ale nemůžu nic přečíst. Nedá mi to a několikrát na dámu mávnu, abych upoutal její pozornost.

„Jááá vááás vidíím,“ zazpívá zvesela.